

Брюксел, 2.12.2020 г.
COM(2020) 710 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**Цифровизация на правосъдието в ЕС
Инструментариум от възможности**

{SWD(2020) 540 final}

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Достъпът до правосъдие и улесняването на сътрудничеството между държавите членки са сред основните цели на пространството на свобода, сигурност и правосъдие на ЕС, залегнало в Договора за функционирането на Европейския съюз¹. Член 47 от Хартата на основните права гарантира правото на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес². Ефективните правосъдни системи също така са от съществено значение за функционирането на вътрешния пазар и предпоставка за икономически растеж. Достъпът до правосъдие трябва да се поддържа и съобразява с промените, включително цифровата трансформация, която засяга всички аспекти на нашия живот.

През последното десетилетие Комисията и държавите членки признаха необходимостта от ефективни правосъдни системи и предприеха редица инициативи, които дадоха положителни резултати по отношение на цифровизацията на правосъдието. Предстои обаче да бъдат направени още много неща. В допълнение, освен непосредственото въздействие върху човешкото здраве и икономиката, кризата, породена от COVID-19, създаде широк спектър от предизвикателства за правосъдните системи както в Съюза, така и отвъд непосредствените му граници.

От една страна, пандемията от COVID-19 подчерта необходимостта от ускоряване на националните реформи за цифровизация на управлението на делата от съдебните институции, обмена на информация и документи със страните и адвокатите, както и непрекъснатия и лесен достъп до правосъдие за всички³. По този начин тя даде допълнителен тласък на усилията, полагани от държавите членки, за оптимално използване на инструментите на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) в техните правосъдни системи. От друга страна, значителното въздействие върху функционирането на националните правосъдни системи се отрази неблагоприятно и на трансграничното съдебно сътрудничество в ЕС, което в много случаи доведе до забавяния и пречки пред достъпа до правосъдие както за физическите лица, така и за предприятията⁴.

По този начин кризата, свързана с COVID-19, подчерта необходимостта от засилване на устойчивостта на правосъдната система в целия ЕС. Тя също така подчерта необходимостта от по-нататъшно сътрудничество с международните партньори на ЕС и от насърчаването на най-добрите практики и в тази област на политиката. Това

¹ Член 67 от ДФЕС.

² Харта на основните права на Европейския съюз (ОВ С 326, 26.10.2012 г., стр. 391—407). Вж. Доклад относно върховенството на закона за 2020 г. — ситуация в областта на върховенството на закона в Европейския съюз (COM(2020) 580 final).

⁴ С цел изготвяне на преглед на предизвикателствата, пред които са били изправени националните правосъдни системи по време на кризата с COVID-19, Комисията събра информация относно нейното въздействие и националните мерки в отговор на тази криза;

https://e-justice.europa.eu/content_impact_of_the_covid19_virus_on_the_justice_field-37147-bg.do

В контекста на европейската заповед за арест например, въпреки че никоя държава членка по принцип не спря изпълнението на предаването, в някои случаи стана невъзможно прехвърлянето на издирваните лица в издаващата държава, най-вече поради ограничения за пътуване и отмяна на полети. Осъществимостта на всяко прехвърляне се оценява за всеки отделен случай. Прехвърлянията по суша (например между съседни държави) като цяло продължават да се извършват, освен ако границите не са затворени.

представлява важен компонент на едно общество, основащо се на европейските ценности, и на една по-устойчива икономика.

В своите политически насоки⁵ председателят на Европейската комисия се ангажира да гарантира, че Европа „има по-големи амбиции“ да се възползва от възможностите на цифровата ера в рамките на безопасни и етични граници. В неотдавнашния доклад за стратегическото прогнозиране от 2020 г.⁶ се признава решаващото значение на цифровата трансформация на публичните администрации и правосъдните системи в целия ЕС. Преходът следва да работи за всички, поставяйки хората на първо място и откривайки нови възможности за различните заинтересовани страни. Следователно той следва да реши широк кръг от въпроси.

Както Европейският съвет⁷, така и Европейският парламент⁸ признаха основната роля на цифровизацията за подпомагане на подновяването и модернизирването на икономиката на ЕС след кризата, свързана с COVID-19.

В Стратегията на ЕС за Съюза на сигурност от юли 2020 г. Комисията се ангажира с действия, с които да се гарантира правоприлагането, а работещите в сферата на правосъдието да могат по-добре да се адаптират към новите технологии, по-специално като получат достъп до нови инструменти, придобият нови умения и разработят алтернативни техники за разследване⁹.

В заключенията на Съвета *Достъп до правосъдие — оползотворяване на възможностите, предоставяни от цифровизацията*¹⁰ от 13 октомври 2020 г. са представени конкретни предложения за взаимно укрепване на политиките, свързани с ефективния достъп до правосъдие и цифровизацията.

В този контекст е от основно значение ЕС да приведе в пълен ход цифровизацията на правосъдието. Въпреки че вече е направено много, предстои да бъде извършена значителна работа както на национално, така и на европейско равнище за по-нататъшното засилване на устойчивостта на правосъдните системи и повишаване на капацитета им за работа онлайн. Опитът на Комисията по отношение на електронното управление е, че цифровата трансформация е един от аспектите на структурните реформи на правосъдните системи, който се очаква да окаже положително въздействие върху системите. Като част от тези реформи процесите и проектирането на системите, които ги подпомагат, трябва винаги да се разработват с оглед на гражданите и предприятията.

Следователно, за да бъдат оползотворени в пълна степен цифровите технологии в съдебните производства, целта на настоящото съобщение е в две направления: на национално равнище неговата цел е допълнителна подкрепа за държавите членки за придвижване на техните национални правосъдни системи напред към цифровата ера

⁵ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_bg_1.pdf

⁶ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report_bg

⁷ *Пътна карта за възстановяване — към по-гъвкава, устойчива и справедлива Европа*, одобрена на 23 април 2020 г.

⁸ Резолюция от 17 април 2020 г. относно координирани действия на ЕС за борба с пандемията от COVID-19 и последиците от нея.

⁹ COM/2020/605 final.

¹⁰ ОВ С 342I, 14.10.2020 г., стр. 1.

чрез засилване на сътрудничеството между различните национални съдебни органи и навлизането на цифровите технологии, за да се извлече максимална полза за гражданите и предприятията; на европейско равнище то има за цел по-нататъшно подобряване на трансграничното съдебно сътрудничество между компетентните органи. Това би се отнасяло по-специално до по-нататъшната цифровизация на обществените услуги в областта на правосъдието, насърчаване на използването на сигурна и висококачествена технология за комуникация от разстояние (видеоконферентна връзка), улесняване на взаимното свързване на националните бази данни и регистри и насърчаване на използването на сигурни електронни канали за предаване между компетентните органи.

В настоящото съобщение се определя нов подход към цифровизацията на правосъдието, основан на „пакет от инструменти“ — цялостен набор от правни, финансови и ИТ инструменти, които да се използват от различните участници в нашите правосъдни системи според нуждите им.

Проектирането и изпълнението на цифровизацията на правосъдието трябва да гарантира пълно зачитане на основните права, залегнали в Хартата на основните права на Европейския съюз¹¹. По този начин подходът *de facto* би гарантирал, че всеки в нашия Съюз може да използва пълноценно нови или допълнителни цифрови инструменти в областта на правосъдието. От съществено значение е следователно да се осигури ефективен достъп до правосъдие и за хората с увреждания и децата на равна основа с всички останали¹². Отчитането на съображенията за сигурност при разработването и внедряването на цифрови решения в областта на правосъдието е от съществено значение, за да се насърчи тяхното прилагане и за да се изгради доверие у гражданите. Освен това чрез подобряване на достъпа до правосъдие цифровизацията ще спомогне и за укрепване на върховенството на закона в ЕС.

2. ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПРАВОСЪДНИТЕ СИСТЕМИ В ЦИФРОВАТА ЕРА

Съществуват различни предизвикателства, характерни за отделните държави членки, както и различия между държавите членки. От 2013 г. насам всяка година Комисията публикува Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието¹³, в което представя и обобщение относно цифровизацията на правосъдните системи в държавите членки, например по отношение на онлайн достъпа до съдебни решения или онлайн подаването на искове и последващите действия. Две неотдавнашни проучвания

¹¹ Като например правата на защита на личните данни, на справедлив съдебен процес и на справедливи правни средства за защита, включително за тези, които нямат достъп до цифрови инструменти или необходимите умения за използването им, и като се вземе предвид положението на хората в неравностойно положение.

¹² Както е посочено в член 13 от Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, по която ЕС и всички държави членки са страни.

¹³ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_bg

анализират използването на иновативни технологии¹⁴ и по-конкретно въпроса за цифровото наказателно правосъдие¹⁵.

Комисията извърши задълбочен анализ и представя картографиране на цифровизацията на правосъдието във всички държави членки в работния документ на службите на Комисията,¹⁶ придружаващ настоящото съобщение. Той разкрива различно равнище на напредък сред държавите членки.

Например:

- в 10 държави членки физическите лица могат да получат достъп до електронното досие по текущите си дела във всички видове граждански производства;
- в контекста на наказателното право жертвите на престъпление имат достъп до електронното досие в седем държави членки, а ответниците — в девет;
- в 13 държави членки доказателствата могат да бъдат представени на съда изключително в цифров формат в контекста на всички видове наказателни производства;
- в 10 държави членки в областта на гражданското и търговското право цифровите доказателства са допустими във всички видове производства.

Като цяло резултатите очертават много разнообразна картина в държавите членки. Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието и картографирането показват, че много области на правосъдието биха могли да се възползват от по-нататъшната цифровизация.

С някои изключения¹⁷, областта, в която се наблюдават бавни темпове на цифровизация, се отнася до регистрите и базите данни. Физическите лица, предприятията и практикуващите юристи срещат трудности при достъпа до информацията, на която имат право. В много случаи такъв достъп не е на разположение онлайн, което на практика води до значителна неефективност.

Друг проблем на правосъдието на ЕС е продължаващото използване на досиета на хартиен носител, което продължава да преобладава в националните и трансграничните съдебни производства. Законовите процедури на ЕС изискват обмен на информация между компетентните национални органи, често включващ използването на стандартизирани формуляри или големи обеми данни. Действащото законодателство на ЕС обаче не предвижда носителя или подробните правила за такива прехвърляния. В резултат на това по-голямата част от комуникацията продължава да бъде на хартиен носител, като по този начин се поражда неефективност при трансграничния обмен (главно по отношение на бързината, надеждността, проследимостта и разходите),

¹⁴ Проучване относно използването на иновативни технологии в областта на правосъдието; <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en>

¹⁵ Трансгранично цифрово наказателно правосъдие; <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/e38795b5-f633-11ea-991b-01aa75ed71a1>

¹⁶ SWD(2020) 540.

¹⁷ Като например цифровизацията на бизнес регистрите на държавите членки, взаимосвързани чрез Системата за взаимно свързване на бизнес регистрите — вж. раздел 3.4 от настоящото съобщение.

усложнява се достъпът на физическите лица и предприятията до информация и се забавя обменът между органите на държавите членки.

Липсата на предварително планиране и координация доведоха до създаването на разнообразни национални ИТ инструменти, в резултат на което се стигна до предизвикателства за постигането на бърза трансгранична оперативна съвместимост. Това доведе до увеличаване на използването на досиета на хартиен носител на национално равнище. С цел справяне с този проблем, като същевременно се защитят вече направените инвестиции, държавите членки проучиха различни подходи към цифровизацията на трансграничното съдебно сътрудничество. Тези усилия се проведоха най-вече като доброволни инициативи между държавите членки, сдруженията на упражняващите юридически професии и Комисията. Въпреки че това сътрудничество доведе до създаването на редица ефективни инструменти (по-специално системата e-CODEX¹⁸), държавите членки все още не използват последователно тези решения.

Агенциите и органите в областта на правосъдието и вътрешните работи (ПВР) на ЕС установиха необходимостта от подобряване на способностите си за цифрово сътрудничество, за да подпомагат ефективно съответните органи на държавите членки в борбата срещу трансграничната престъпност¹⁹. Те трябваше да се изправят пред редица предизвикателства, като например липсата на модерна цифрова инфраструктура, надежден канал за комуникация и необходимите приложения за обмен на доказателства между националните органи и между тези органи и агенциите и органите на ЕС. От съществено значение следователно е агенциите и органите, като например Агенцията на Европейския съюз за сътрудничество в областта на наказателното правосъдие (Евроюст), Европейската прокуратура (EPPO), Европейската служба за борба с измамите (OLAF) и Агенцията на Европейския съюз за сътрудничество в областта на правоприлагането (Европол), да постигнат съгласие за общ подход, който гарантира безпрепятствено и сигурно сътрудничество с държавите членки, като същевременно се спазва приложимата правна рамка, по-специално по отношение на защитата на личните данни.

За да се обобщи, от съществено значение е ЕС и неговите държави членки да преодолеят тези пречки, така че да направят достъпа до правосъдие неразделна част от цифровото десетилетие на Европа. Това засяга всички участници в правосъдната система.

¹⁸ Комуникация в областта на електронното правосъдие посредством онлайн обмен на данни;

¹⁹ Като част от проучването относно цифровото наказателно правосъдие (вж. бележка под линия 29), следните агенции и органи в областта на ПВР, наред с други, предоставиха информация: Евроюст, Европол и Европейската прокуратура.

3. ПАКЕТ ОТ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ЦИФРОВИЗАЦИЯ НА ПРАВОСЪДИЕТО

Настоящото съобщение предлага пакет от инструменти за цифровизация на правосъдието с цел преодоляване на установените по-горе предизвикателства и продължаване на напредъка в областта на цифровизацията в сектора на правосъдието. Комисията предлага подход, който отчита националните обстоятелства, които са различни в отделните държави членки, и националните компетенции и напълно зачита принципите на субсидиарност и пропорционалност. В същото време, за да се постигне напълно развито пространство на свобода, сигурност и правосъдие, е важно всички държави членки да работят за намаляване на съществуващите пропуски в цифровизацията и на фрагментацията между националните правосъдни системи и за оползотворяване на възможностите, които съществуват в рамките на съответните механизми за финансиране на ЕС.

Инструментите в предложения пакет от инструменти като цяло се категоризират, както следва:

1. **финансова подкрепа за държавите членки** с цел оползотворяване на потенциала за създаване на дългосрочно въздействие;
2. **законодателни инициативи** за определяне на изискванията, свързани с цифровизацията, с цел насърчаване на по-добър достъп до правосъдие и подобро трансгранично сътрудничество, включително в областта на изкуствения интелект;
3. **ИТ инструменти**, които могат да бъдат основа за надграждане в краткосрочен и средносрочен план и да се използват във всички държави членки. Важно е съществуващите и новите ИТ инструменти да са оперативно съвместими по подразбиране, достъпни за хората с увреждания, ориентирани къмпотребителите, бързи, сигурни, надеждни, устойчиви и основани на данни²⁰, както и да гарантират неприкосновеност на личния живот, защита на данните и прозрачност;
4. **насърчаване на националните инструменти за координация и наблюдение**, които биха позволили редовно наблюдение, координация, оценка и обмен на опит и най-добри практики.

Пакетът от инструменти включва обвързващи и необвързващи мерки. Задължителната цифровизация изглежда необходима например в областта на процедурите за трансгранично съдебно сътрудничество, за да се даде възможност за ефективна и бърза трансгранична комуникация. Други инструменти, които могат да не бъдат обвързващи, включват възможностите за споделяне на информация и обмен на най-добри практики.

Всяко действие, свързано с цифровизацията на правосъдието, трябва да се изпълнява при пълно зачитане на основните права, като например правата на защита на личните данни, на справедлив съдебен процес и на ефективни правни средства за защита, както и на принципите на пропорционалност и субсидиарност.

²⁰ Използване на все по-достъпни данни в съответствие с Европейската стратегия за данните, както е посочено в съобщението на Комисията *Европейска стратегия за данните* (COM(2020) 66 final).

Освен това процесът на цифровизация трябва да отчита изцяло нуждите на групите в неравностойно положение. Цифровите технологии стават все по-лесни за ползване и достъпни за значително мнозинство от хора, в това число хора с увреждания, независимо от възрастта и нивото на образование. Същевременно институционалните, организационните и техническите мерки трябва да гарантират пълен достъп до правосъдие за групите в неравностойно положение и хората в уязвимо положение, като децата или възрастните хора, които може да не разполагат с необходимите средства или умения в областта на цифровите технологии. Жертвите на престъпления също следва да могат да се възползват от цифровите инструменти в съответствие с конкретните нужди на всяка жертва.

Трябва да се гарантира правото на справедлив съдебен процес и на ефективни правни средства за защита. По-специално в наказателните производства в цифрова среда трябва да се подхожда с внимание, за да се избегне всякаква намеса по отношение на правото на защита, включително правото на достъп до адвокат и правото на достъп до веществени доказателства. По същия начин в гражданските производства трябва да бъде гарантиран принципът на равни процесуални възможности.

3.1. Финансова подкрепа за държавите членки

Разработването на подходящи ИТ системи за използване в областта на правосъдието изисква време и, което е по-важно, ресурси. Следователно в цялостната стратегия за решаването на въпроса с цифровизацията на правосъдието в ЕС е необходимо да бъде разгледан **достъпът до финансиране**.

Цифровизацията на правосъдните системи, навлизането на съществуващи и въвеждането на нови цифрови решения изискват значителни инвестиции в инфраструктура, проектиране, изпълнение, поддръжка и обучение²¹. С цел постигане на задоволителни темпове на промяна е необходим двоен подход:

- финансова подкрепа за държавите членки с цел започване на истинска цифрова трансформация на техните правосъдни системи; както и
- подкрепа за провеждане на инициативи в целия ЕС.

За да бъде подпомогнат преходът към цифрово правосъдие, следва да се използват всички достъпни средства, включително новите инструменти на политиката за сближаване, новите програми „Правосъдие“ и „Цифрова Европа“, както и Механизмът за възстановяване и устойчивост.

Механизмът за възстановяване и устойчивост има за цел всъщност да подкрепи националните инвестиции и реформи, които са от съществено значение за устойчивото възстановяване²². Поради това при определянето на насоки, които да помогнат на държавите членки да подготвят и представят своите планове за възстановяване и

²¹ Обучението на специалистите в областта на правосъдието относно цифровите инструменти и технологии се разглежда в съобщението на Комисията *Гарантиране на справедливост в ЕС — европейска стратегия за съдебно обучение за периода 2021—2024 г.* (COM(2020) 713).

²² Комисията ще упражнява контрол, за да се гарантира, че едни и същи инвестиции не се финансират два пъти. Механизмът за възстановяване и устойчивост има за цел финансирането на допълнителни инвестиции, а не изтласкването на инвестиции, които биха могли да бъдат постигнати чрез други механизми.

устойчивост в изпълнение на Механизма за възстановяване и устойчивост, Комисията подчерта, че цифровата трансформация на сектора на правосъдието е една от областите, в които настоятелно се препоръчва да бъдат съсредоточени реформите и инвестициите на държавите членки²³. Инициативите, предприети в това отношение от държавите членки, могат да бъдат отчетени за целта, заложената в Механизма за възстановяване и устойчивост, да се отделят минимум 20% от разходите за инициативи, насочени към насърчаване на цифровия преход, с цел реализиране на „Европа, подготвена за цифровата ера“.

В предложенията на Комисията за политиката на сближаване за периода 2021—2027 г. се признава широката необходимост от цифровизация и засилване на връзката със специфичните за всяка държава препоръки в рамките на европейския семестър, с които цифровизацията на правосъдието се определя като приоритет за някои държави членки от 2016 г. насам²⁴. Следователно държавите членки следва да се възползват в максимална степен от възможностите през новия програмен период, по-специално в рамките на Европейския фонд за регионално развитие²⁵ и на Европейския социален фонд плюс.

Инструментът за техническа подкрепа²⁶ предоставя подкрепа за всички държави членки при изпълнението на структурни реформи, включително в областта на правосъдието. Комисията вече има значителен опит в изпълнението на проекти, свързани с цифровизацията на правосъдните системи в няколко държави членки в рамките на настоящата Програма за подкрепа на структурните реформи (ППСР).

Опитът на Комисията по отношение на електронното управление е, че цифровата трансформация е един от аспектите на структурните реформи на правосъдните системи, който се очаква да окаже положително въздействие върху самите системи (управление, управление на човешките ресурси, деловодство и т.н.). Предпоставка за цифровизацията на системите е реорганизацията на тези процеси и проектирането на поддържащите ги системи, като винаги се вземат предвид гражданите и предприятията. Една структурна реформа за цифрова трансформация без реорганизация на процесите на високо равнище би имала ограничено въздействие.

Що се отнася до инициативите за цифровизация с европейско измерение, подкрепата следва да бъде предоставяна по новата **програма „Правосъдие“** и **програмата „Цифрова Европа“**. И двата инструмента ще допринесат за цифровизацията на правосъдието, например чрез подкрепа за създаването на оперативно съвместими²⁷

²³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/3_en_document_travail_service_part1_v3_en_0.pdf

²⁴ Хърватия от 2016 г., Кипър от 2017 г., Белгия от 2018 г. и Гърция през 2020 г.

²⁵ По-специално по целта на политиката „По-интелигентна Европа“ чрез насърчаване на иновативния и интелигентен икономически преход, специфична цел „Усвояване на ползите от цифровизацията за гражданите, дружествата и правителствата“. Инвестициите следва да бъдат в съответствие с националните или регионалните стратегии за интелигентна специализация и да допринасят за интелигентния икономически преход.

²⁶ Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на инструмент за техническа подкрепа (COM/2020/409 final).

²⁷ Комисията обяви намеренията си да направи оценка на европейската рамка за оперативна съвместимост (ЕРОС) с цел оценяване на подкрепата, която тя предоставя на правителствата за определяне на оперативно съвместими цифрови публични услуги (т.е. услуги, които са изцяло на разположение онлайн и могат да се използват от предприятията и гражданите в която и да е държава членка на ЕС). С инициативата ще бъде предложена и нова стратегия за оперативна съвместимост за

решения за по-ефикасно трансгранично сътрудничество и взаимното свързване на регистри и бази данни. Чрез програмата „Цифрова Европа“ ще се предоставят също така възможности за пилотни многосекторни иновативни технологични инициативи, по-специално тези на основата на ИИ и технологии на разпределения регистър (блокова верига).

Предложени действия	Кой ги извършва?	В какви срокове?
Подкрепа за предоставянето на нови услуги за гражданите и дружествата чрез цифровизация на правосъдните системи и съответните обществени услуги в рамките на новите инструменти на политиката за сближаване	Комисията/Държавите членки	В ход до 2027 г.
Приоритизиране на приобщаването на действията, свързани с цифровизацията на правосъдието, в националните планове за възстановяване и устойчивост	Държавите членки	В ход до 2026 г.
Подаване на искания в рамките на инструмента за техническа подкрепа във връзка с цифровизацията на правосъдните системи	Държавите членки	В ход до 2027 г.
Предлагане на финансова подкрепа по програмите „Правосъдие“ и „Цифрова Европа“ (2021-2027 г.) за инициативи, които създават възможност за цифровизация на правосъдието на равнището на ЕС	Комисията/Държавите членки	В ход до 2027 г.
Изпълнение на конкретни проекти за цифровизация на националните правосъдни системи и съответните обществени услуги, например изграждане на електронни регистри и бази данни, деловодни системи и сигурни канали за комуникация, както и оборудване на съдебните органи с инструменти за видеоконферентна връзка и осигуряване на достъпност в областта на цифровизацията	Държавите членки	В ход до 2027 г.

3.2. Превръщане на цифровия канал в опция по подразбиране в трансграничното съдебно сътрудничество на ЕС

Към днешна дата цифровизацията на процедурите за трансгранично съдебно сътрудничество се основава най-вече на доброволни инициативи между държавите членки²⁸. Този подход обаче достигна своите очевидни граници. Например²⁹ в областта

правителствата на ЕС. <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12579-Interoperable-digital-public-services-European-Interoperability-Framework-evaluation-strategy>

²⁸ Понастоящем само няколко държави членки участват в пилотен проект за обмен на европейски заповеди за плащане в цифров формат.

²⁹ Вж. придружаващия работен документ на службите на Комисията.

на гражданското и търговското право седем държави членки използват цифрови комуникационни инструменти за всички съответни правни инструменти на ЕС при комуникация с други компетентни органи, шест ги използват в ограничен контекст, а седем изобщо не ги използват понастоящем. Тази фрагментация поражда трайна неефективност — наред с другото, продължаващото използване на канали, основани на хартиен носител, води до ненужни финансови разходи и отрицателно въздействие върху околната среда. Освен това използването на цифрови комуникационни инструменти само по себе си не отговаря на нуждите на напълно цифровизирани процедури, които изискват подходящи правни мерки.

Комисията вече предложи нов подход към цифровизацията по отношение на някои законодателни актове на ЕС. На 31 май 2018 г. тя предложи изменения в Регламента за връчване на документи³⁰ и в Регламента относно събирането на доказателства³¹. Наред с другото, тези регламенти установяват правна рамка за комуникация между националните органи в контекста на трансграничното сътрудничество. Оценките на въздействието на Комисията³² ясно показаха, че настоящото сътрудничество на хартиен носител има редица недостатъци, които оказват неблагоприятно въздействие върху разходите и ефективността на съдебните производства. С цел да се осигури адекватност на процедурите в свят, в който цифровите технологии навлизат все повече, с предложените изменения се предвижда електронното предаване като канал по подразбиране за комуникация и обмен на документи³³. През юни 2019 г. ЕС прие Директивата относно реструктурирането и втория шанс³⁴, която дава възможност жизнеспособните предприятия в нужда да бъдат спасени, а на почтените, но изпаднали в несъстоятелност граждани да бъде предоставен втори шанс. Една от нейните цели е процедурите по несъстоятелност постепенно да бъдат цифровизирани, което ще помогне за намаляване на разходите и продължителността им.

Въз основа на този опит, както бе обявено в нейната работна програма за 2021 г.³⁵, Комисията ще направи крачка напред и ще предложи законодателство за по-нататъшната цифровизация на процедурите за съдебно сътрудничество по граждански, търговски и наказателни дела. Такова предложение би могло:

- да изисква от държавите членки да използват по подразбиране **цифрови канали** за трансгранична комуникация и обмен на данни между компетентните национални органи;

³⁰ Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕО) № 1393/2007 на Европейския парламент и на Съвета относно връчване в държавите членки на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела („връчване на документи“) (COM/2018/379 final).

³¹ Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕО) № 1206/2001 на Съвета от 28 май 2001 г. относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела (COM/2018/378 final).

³² SWD/2018/285 final.

³³ Регламентите бяха приети в края на ноември 2020 г.

³⁴ Директива (ЕС) 2019/1023 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 г. за рамките за превантивно реструктуриране, за опрощаването на задължения и забраната за осъществяване на дейност, за мерките за повишаване на ефективността на производствата по реструктуриране, несъстоятелност и опрощаване на задължения, и за изменение на Директива (ЕС) 2017/1132 (Директива за реструктурирането и несъстоятелността) (ОВ L 172, 26.6.2019 г., стр. 18).

³⁵ https://ec.europa.eu/info/publications/2021-commission-work-programme-key-documents_bg

- да изисква също така държавите членки да приемат **електронната комуникация** при трансгранични процедури, включващи граждани и предприятия, без да се изключва използването на хартиен носител;
- да гарантира, че се посочват и използват решенията и принципите, предвидени в Регламента относно електронната идентификация и удостоверителните услуги (eIDAS),³⁶ по-специално:
 - принципът, че **правната сила и допустимостта на електронен документ като доказателство в съдебни производства не могат да бъдат оспорени** единствено на основание, че той е в електронна форма;
 - **електронната идентификация³⁷ и подписите/печатите** следва да станат приемливи за цифровото предаване на съдебни документи и да бъдат договорени подходящи нива на осигуреност;
- да осигури основа за **обработването на лични данни** по смисъла на Общия регламент относно защитата на данните³⁸ и приложимите правила на Съюза относно защитата на данните и да определи отговорностите на различните администратори и обработващи лични данни;
- да гарантира, че всички електронни точки за достъп, създадени за използване от обществеността, **са от полза за хората с увреждания³⁹**;
- с цел да се осигури оперативната съвместимост на националните ИТ системи и способността да комуникират помежду си, да определи цялостната **архитектура на базовата ИТ система** за цифрова комуникация.

Процесът на цифровизация на съдебното сътрудничество в ЕС със сигурност ще доведе до значителни разходи. Във връзка с това държавите членки следва да могат да се възползват от финансовата подкрепа на ЕС. Общите ИТ решения, разработени на равнището на ЕС, за използване от всички държави членки, биха могли да станат основна мярка за намаляване на разходите.

³⁶ Регламент (ЕС) № 910/2014 на Европейския парламент и на Съвета относно електронната идентификация и удостоверителните услуги при електронни трансакции на вътрешния пазар и за отмяна на Директива 1999/93/ЕО (ОВ L 257, 28.8.2014 г., стр. 73).

³⁷ Цифровата идентификация е ключов фактор за единния пазар и основен двигател на цифровата трансформация на публичната администрация. Въз основа на политическия мандат, получен от Европейския съвет, Комисията ще предложи преразглеждане на Регламента относно електронната идентификация и удостоверителните услуги, за да се създаде възможност европейските граждани да се възползват от универсално приетата европейска цифрова идентичност, която може да се използва във всички онлайн производства, публичноправни или частни, изискващи използването на електронна идентификация и удостоверяване на автентичност онлайн. Това развитие също е от значение и е важно в областта на правосъдието и следва да бъде взето предвид.

³⁸ Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните) (текст от значение за ЕИП).

³⁹ В съответствие с изискванията за електронните съобщителни услуги, определени в Директива (ЕС) 2019/882 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 г. за изискванията за достъпност на продукти и услуги (ОВ L 151, 7.6.2019 г., стр. 70—115).

Предлагани действия	Кой ги извършва?	В какви срокове?
Законодателно предложение за цифровизацията на трансграничното съдебно сътрудничество (вж. работна програма на Комисията за 2021 г.)	Комисията	четвърто тримесечие на 2021 г.

3.3. Изкуствен интелект (ИИ)

Проучване на Комисията⁴⁰ показва, че темповете на навлизане на новите технологии, като например изкуствения интелект, варират между и в самите държави членки, но като цяло са бавни навсякъде. Използването на основани на ИИ приложения може да донесе много ползи, като използването на информацията по нови и високоефективни начини и подобряването на достъпа до правосъдие, включително чрез намаляване на продължителността на съдебното производство. В същото време потенциалът за непрозрачност или липса на обективност, вграден в някои приложения с ИИ, може да доведе и до рискове и предизвикателства, свързани със зачитането и ефективното прилагане на основните права, включително по-специално правото на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес⁴¹.

С цел да се използват възможностите, предлагани от технологиите в областта на ИИ, като същевременно се преодолеят свързаните рискове, като част от последващите действия във връзка с Бялата книга за изкуствения интелект от февруари 2020 г., Комисията започна обществена консултация и получи мнения от различни заинтересовани страни относно използването на основани на ИИ приложения в областта на правосъдието като възможен случай на високорискова употреба, особено ако се използват като част от процесите на вземане на решения със значително въздействие върху човешките права⁴². Предложените в Бялата книга изисквания за повишена прозрачност, човешки надзор, точност и стабилност на тези системи имат за цел да улеснят тяхното ползотворно използване, като същевременно гарантират зачитането на основните права (включително недискриминация въз основа на пол, раса или етнически произход, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация) и спазването на принципите на върховенство на закона и на надлежно провеждане на съдебния процес. Използването на инструменти за изкуствен интелект може да подкрепи, но не трябва да засяга правомощията за вземане на решения на съдиите и независимостта на съдебната система.

Неотдавнашно проучване на Комисията⁴³ показва, че съдебните органи все повече възприемат основани на ИИ приложения. От особен интерес в областта на

⁴⁰ Проучване относно използването на иновативни технологии в областта на правосъдието; <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en>

⁴¹ Тези въпроси са представени в Европейската етична харта за използване на изкуствения интелект в съдебните системи и тяхната среда на Съвета на Европа. Хартата включва също и насоки за начините за справяне с предизвикателствата и използването на технологии в областта на ИИ по начин, който зачита правата на всички заинтересовани страни. <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-their-environment>

⁴² Бяла книга за изкуствения интелект — Европа в търсене на високи постижения и атмосфера на доверие (19.02.2020 г., COM(2020) 65 final).

⁴³ Както е видно също така от работния документ на службите на Комисията, придружаващ настоящото съобщение, и от Проучването относно използването на иновативни технологии в областта на

правосъдието са анонимизирането на съдебните решения, преобразуването на реч в текст и транскрипцията, машинният превод, чатботовете, поддържащи достъпа до правосъдие, и автоматизацията на роботизирани процеси⁴⁴.

Както и в други сектори, използването на основани на ИИ приложения в сектора на правосъдието би могло да бъде много полезно. Чрез по-добра координация на равнището на ЕС би могло да се избегне дублирането на националните усилия и да се създаде значително полезно взаимодействие. Чрез по-добра координация може също така да се осигури оперативна съвместимост и в крайна сметка превръщането на добрите пилотни проекти в решения за целия ЕС. Много от използваните в момента решения въз основа на ИИ се основават на технологии за машинно самообучение, които изискват системите да бъдат „обучени“ със съответни данни. Следователно увеличаването на достъпността за повторна употреба на публичните масиви от данни, създадени от съдебната власт⁴⁵, например чрез различни основани на ИИ решения, следва да се проучи и да се продължи в пълно съответствие с правилата за защита на личните данни, както е посочено в съобщението относно Европейската стратегия за данните⁴⁶.

Въпреки че предимствата от въвеждането на основаните на ИИ приложения в правосъдната система са ясни, съществуват и значителни рискове, свързани с тяхното използване за автоматизирано вземане на решения и „прогнозиране в полицейската област“/„предсказуемо правосъдие“. Комисията счита, че някои случаи на използване на основани на ИИ приложения в сектора на правосъдието поражда специфични рискове за основните права. Тази гледна точка беше споделена от заинтересовани страни, като например европейски и национални адвокатски колегии, практикуващи юристи, учени и организации на гражданското общество, в техните отговори на откритата обществена консултация относно Бялата книга за изкуствения интелект (февруари—юни 2020 г.)⁴⁷. Като част от последващите действия във връзка с Бялата книга Комисията работи над обща рамка за справяне с рисковете, свързани с технологиите в областта на ИИ, по-специално високорисковите приложения с ИИ. По отношение на приложенията, които представляват висок риск, трябва да се обърне внимание на потенциалната липса на обективност. За тази цел Комисията обмисля изисквания относно възможното изпитване на приложенията и необходимостта от предоставяне на съответната документация относно техните цели и функционалности.

Когато се използва машинно самообучение, рисковете от резултати, при които липсва обективност, и от потенциална дискриминация срещу жени и определени групи, като например лица с малцинствен расов или етнически произход, са високи и трябва да бъдат преодоляни. Поради това следва да се обърне специално внимание на качеството

правосъдието;

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en>

⁴⁴ Автоматизация на процеси, като управление на организацията, планирането и инфраструктурата, приоритизиране, категоризиране и разпределяне на документи и задачи от работи.

⁴⁵ В контекста на изпълнението на Директива (ЕС) 2019/1024 относно отворените данни и повторното използване на информацията от обществен сектор (ОВ L 172, 26.6.2019 г., стр. 56).

⁴⁶ COM/2020/66 final.

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12270-White-Paper-on-Artificial-Intelligence-a-European-Approach/public-consultation>

на използваните данни за обучение⁴⁸, включително тяхната представителност и относимост по отношение на целта и контекста на предвиденото приложение и начините на проектиране и разработване на тези системи, за да се гарантира, че те могат да бъдат използвани при пълно зачитане на основните права. Непрозрачността на някои основани на ИИ приложения може да бъде предизвикателство, що се отнася до необходимостта от обосноваване на решенията, равните процесуални възможности на страните в съдебното производство и други принципи. Необходимо е да бъдат осигурени подходящи гаранции, за да се гарантира защитата на основните права, включително равно третиране и защита на данните, както и да се осигури отговорно, ориентирано към човека разработване и използване на инструменти в областта на ИИ, когато тяхното използване по принцип е целесъобразно.

Окончателното вземане на решения обаче трябва да продължи да бъде дейност и решение, ръководени от човека. Само съдия може да гарантира истинско зачитане на основните права, да балансира противоречивите интереси и да отрази постоянните промени в обществото при анализа на дадено дело. В същото време е важно съдебните решения да се постановяват от съдии, които напълно разбират основаните на ИИ приложения, както и цялата взета предвид в тях информация, която може да се използва в работата им, така че да могат да обосноват своите решения. Използването на основани на ИИ приложения не трябва да пречи на който и да е публичен орган да даде обяснения за своите решения. Ето защо е важно съдиите и прокурорите да бъдат обучени да използват основаните на ИИ приложения⁴⁹.

Въпреки че тези въпроси ще бъдат предмет на допълнителен анализ, вече могат да бъдат предложени някои целеви мерки, както следва:

Предложени действия	Кой ги извършва?	В какви срокове?
Обмен на най-добри практики и опит, свързани с използването на иновативни технологии в правосъдието от страна на институциите на държавите членки и на ЕС, агенциите и органите в областта на ПВР и професионалните организации на практикуващи юристи; за тази цел Комисията ще организира тематични експертни уебинари веднъж на тримесечие	Комисията/Държавите членки/Агенциите в областта на ПВР	първо тримесечие на 2021 г. и след това
Проучване на начини за увеличаване достъпността на съответните машинночетими данни, създадени от съдебните органи, за създаване на надеждни основани на ИИ решения за машинно самообучение, за да бъдат използвани от заинтересованите страни, като например съдебните органи и практикуващите юристи, включително частния сектор	Комисията/Държавите членки	2021 г. и след това

⁴⁸ Качество на данните за обучение означава, че данните следва да бъдат относими, точни и представителни по отношение на целта и контекста на предвиденото приложение.

⁴⁹ COM(2020) 713.

3.4. По-добри ИТ инструменти за достъп до информация чрез взаимно свързване на регистрите

За да упражняват правата си и да имат пълен достъп до правосъдие, хората се нуждаят от достъп до информация. Те вече могат да използват инструменти за обществена информация като EUR-Lex⁵⁰, който предоставя достъп до правна информация, и европейския портал за електронно правосъдие⁵¹, предоставящ достъп до информация в областта на правосъдието, но се нуждаят от по-добри и по-ефикасни начини за достъп до лична информация и документи. В този контекст е важно да се осигури достъпност и за хората с увреждания. Предприятията се нуждаят от цифрови инструменти за достъп до информация, взаимодействие с националните органи и ползване на ефективен достъп до правосъдие. Цифровият достъп до правосъдие може да улесни операциите, да намали разходите и регулаторната тежест, както и да подобри достъпа до единния пазар за всички предприятия, по-специално МСП. Практикуващите юристи трябва да могат да предоставят на своите клиенти възможно най-добрата подкрепа, по-специално чрез комуникация със съдилищата и подаване на документи по безопасен и ефикасен начин. Важно е националните и европейските органи да разполагат с подходящи инструменти за сигурна комуникация през границите и за обмен на доказателства и документи. Агенциите на ЕС в областта на правосъдието и вътрешните работи се нуждаят от ефикасни средства за подкрепа на националните органи и ефективно сътрудничество помежду си.

През последното десетилетие, наред с работата си по електронното управление⁵², Комисията и държавите членки предприеха редица инициативи, които дадоха положителни резултати по отношение на цифровизацията на правосъдието⁵³. Гражданите, публичните органи и дружествата вече извличат ползи от цифрови инструменти, които подобряват прозрачността, улесняват достъпа до доказателства в наказателни производства и намаляват забавянията и ненужните административни разходи. Например порталът за електронно правосъдие е основният източник в ЕС на правна и практическа информация в областта на правосъдието за широката общественост. Той също така осигурява достъп до взаимосвързани регистри, наред с другото, посредством Системата за взаимно свързване на бизнес регистрите (Business Registers Interconnection System — BRIS)⁵⁴, която обединява бизнес регистрите на

⁵⁰ <https://eur-lex.europa.eu/>

⁵¹ <https://e-justice.europa.eu/>

⁵² Макар електронното управление да се занимава с цялостния процес на цифрова трансформация на публичните администрации, е необходим секторен акцент. Акцентът на електронното правосъдие пада върху цифровизацията на правосъдните системи, взаимодействието между съдебните и другите компетентни органи и обществените услуги от значение за съдебните производства. Повече информация за работата на Комисията по електронното управление може да намерите тук: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/egovernment_bg
<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/egovernment-action-plan>

⁵³ В допълнение към прилагането на няколко последователни стратегии и планове за действие в областта на електронното правосъдие (понастоящем стратегията за европейското електронно правосъдие за периода 2019—2023 г. (Съвет, 2019/C 96/04) и плана за действие в областта на европейското електронно правосъдие за периода 2019—2023 г. (2019/C 96/05).

⁵⁴ Създадена с Директива 2012/17/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2012 г. за изменение на Директива 89/666/ЕИО на Съвета и директиви 2005/56/ЕО и 2009/101/ЕО на Европейския парламент и на Съвета по отношение на взаимното свързване на централните,

държавите членки и държавите от ЕИП, осигурява публичен достъп до информацията относно повече от 20 милиона дружества с ограничена отговорност в цяла Европа и дава възможност на бизнес регистрите да обменят информация по трансгранични дела.

Държавите членки вече използват редица регистри и бази данни, съдържащи информация от обществен интерес или такава, която представлява специален интерес — от регистрите на съдебната практика до информацията относно дружествата. Те са от помощ за физическите лица и предприятията и често са от решаващо значение за работата на практикуващите юристи. Много от тези регистри вече са преместени онлайн, като в някои случаи взаимното свързване в целия ЕС вече е осъществено или е в процес на осъществяване.

Държавите членки обменят информация за съдимост от април 2012 г.,⁵⁵ като използват образец на софтуерно приложение за свързване, предоставен от Комисията⁵⁶. Този подход беше засилен през април 2019 г. с приемането на Регламент за⁵⁷ създаване на централизирана система за установяване на държавите членки, разполагащи с информация за присъди срещу граждани на трети държави и лица без гражданство (ECRIS-TCN)⁵⁸. По същия начин обменът на информация между органите и достъпът до многоезична информация е улеснен чрез системата за взаимно свързване на бизнес регистрите (BRIS), която дава достъп до над 20 милиона дружества с ограничена отговорност в ЕС, и системата за свързване на регистрите по несъстоятелност (CPH)⁵⁹. С директиви (ЕС) 2019/1151⁶⁰ и 2019/2121⁶¹ се въвеждат нови изисквания по отношение на цифровизацията на бизнес регистрите и предоставянето на информация между бизнес регистрите и на обществеността чрез системата BRIS⁶². Свързването на

търговските и дружествените регистри (ОВ L 156, 16.6.2012 г., стр. 1), кодифицирана с Директива (ЕС) 2017/1132 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2017 г. относно някои аспекти на дружественото право (ОВ L 169, 30.6.2017 г., стр. 46).

⁵⁵ Въз основа на Рамково решение 2009/315/ПВР на Съвета (ОВ L 93, 7.4.2009 г., стр. 23) и Решение 2009/316/ПВР на Съвета (ОВ L 93, 7.4.2009 г., стр. 33).

⁵⁶ Скоро ще бъде приет вторият доклад за изпълнение на ECRIS.

⁵⁷ Регламент (ЕС) 2019/816 на Европейския парламент и Съвета от 17 април 2019 г. за създаване на централизирана система за установяване на държавите членки, разполагащи с информация за присъди срещу граждани на трети държави и лица без гражданство (ECRIS-TCN), с цел допълване на Европейската информационна система за съдимост и за изменение на Регламент (ЕС) 2018/1726 (ОВ L 135, 22.5.2019 г., стр. 1).

⁵⁸ Системата ECRIS-TCN се разработва в момента от Агенцията на Европейския съюз за оперативното управление на широкомащабни информационни системи в пространството на свобода, сигурност и правосъдие (eu-LISA).

⁵⁹ Регламент (ЕС) 2015/848 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 г. относно производството по несъстоятелност (ОВ L 141, 5.6.2015 г., стр. 19).

⁶⁰ Директива (ЕС) 2019/1151 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 г. за изменение на Директива (ЕС) 2017/1132 във връзка с използването на цифрови инструменти и процеси в областта на дружественото право (ОВ L 186, 11.7.2019 г., стр. 80).

⁶¹ Директива (ЕС) 2019/2121 на Европейския парламент и на Съвета от 27 ноември 2019 г. за изменение на Директива (ЕС) 2017/1132 във връзка с презграничните преобразувания, сливания и разделяния (ОВ L 321, 12.12.2019 г., стр. 1).

⁶² С Директива (ЕС) 2019/1151 се дава възможност и се подобрява използването на цифрови инструменти и процеси в рамките на единния пазар. Тази директива дава възможност изцяло онлайн да се създаде дружество и да се регистрира клон, както и изцяло онлайн да се подадат документите на дружествата, изисквани от бизнес регистрите. Съгласно директивата на Системата за взаимно свързване на бизнес регистрите (BRIS) се предоставят нови функционалности, включително нов обмен на информация между бизнес регистрите на ЕС: i) относно директорите, които са лишени от права, ii) трансграничните клонове и промените в информацията за дружествата, iii) нови набори от

поземлените регистри (LRI) се изпробва пилотно от малък брой държави членки, но за да се използва в пълния си потенциал, то следва да обхване целия ЕС. В Директива (ЕС) 2015/849⁶³ се изисква държавите членки да свържат взаимно своите национални регистри на действителни собственици. Системата за взаимно свързване на регистрите на действителните собственици (beneficial ownership registers interconnection system — BORIS) ще представлява централна услуга за търсене на цялата свързана информация. Това ще повиши прозрачността относно действителните собственици с оглед на по-успешното предотвратяване на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари или финансирането на тероризма.

Достъпът до съдебната практика на националните съдилища в машинночетима форма също е предпоставка, наред с другото, за по-голяма прозрачност, еднакво прилагане на правото на ЕС и изграждане на оперативно съвместими ИТ системи. Европейският идентификатор за съдебна практика (ECLI)⁶⁴, единен идентификатор, който използва един и същ разпознаваем формат за всички съдилища в държавите членки и в ЕС, е разработен с цел да се улесни точното позоваване на съдебните решения. Комисията ще обмисли начини за насърчаване на използването на идентификатора ECLI и вероятно ще го направи задължително.

Държавите членки следва да продължат със създаването на електронни регистри и бази данни като приоритет. Електронните бази данни са лесни за консултиране, свеждат до минимум времето и разходите за потребителите и са устойчиви на кризи като свързаната с COVID-19. Цифровизацията на базите данни и регистрите е предпоставка за тяхното взаимно свързване на равнището на ЕС в полза на трансграничните потребители и за подкрепа на единния пазар. Регламентът за единния цифров портал⁶⁵ изисква пълна цифровизация на потребителския интерфейс на някои ключови житейски събития и процедури за трансграничните потребители. Взаимното свързване също намалява и риска от измами, като улеснява едновременно целево търсене на данни в различни държави.

Цифровизацията на регистрите и базите данни също е ключов фактор за постигане на съответствие с принципа на еднократност и създаване на общи европейски пространства на данни в областта на правосъдието в съответствие със съобщението относно *Европейската стратегия за данните*.

данни за дружествата, достъпни безплатно чрез интерфейса за търсене на портала за електронно правосъдие. Директива (ЕС) 2019/2121 допълнително подобрява системата BRIS с нов обмен на информация между бизнес регистрите на ЕС и нова обществена информация за трансграничните преобразувания, сливания и разделяния.

⁶³ Директива (ЕС) 2015/849 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 г. за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма, за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 2005/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и на Директива 2006/70/ЕО на Комисията (ОВ L 141, 5.6.2015 г., стр. 73).

⁶⁴ Заключение на Съвета относно европейския идентификатор за съдебна практика (ECLI) и минималния набор от еднотипни метаданни за съдебната практика (ОВ C 360, 24.10.2019 г., стр. 1).

⁶⁵ Регламент (ЕС) 2018/1724 на Европейския парламент и на Съвета от 2 октомври 2018 г. за създаване на единна цифрова платформа за предоставяне на достъп до информация, до процедури и до услуги за оказване на помощ и решаване на проблеми и за изменение на Регламент (ЕС) № 1024/2012 (ОВ L 295, 21.11.2018 г., стр. 1).

Следователно, когато това е възможно, държавите членки следва да използват видеоконферентна връзка. Използването на видеоконферентна връзка в съдебните производства, когато това е позволено от закона, значително намалява необходимостта от обременяващи и свързани с големи разходи пътувания и може да улесни производството. Въпреки че много решения за видеоконферентна връзка вече се използват на национално равнище, в плана за действие в областта на електронното правосъдие за периода 2019—2023 г.⁶⁶ използването на видеоконферентна връзка в трансграничните производства се посочва като приоритет. Това обаче ще включва разработването на национални системи в тясна координация на равнището на ЕС с цел гарантиране на взаимно доверие, оперативна съвместимост и сигурност. Поради това държавите членки следва редовно да обменят информация за текущата работа в тази област и за най-добрите практики. Използването на видеоконферентна връзка не следва да нарушава правото на справедлив съдебен процес и правото на защита, като например правото на лицата да присъстват на съдебния процес, да общуват поверително с адвоката, да задават въпроси на свидетелите и да оспорват доказателствата.

Предложени действия	Кой ги извършва?	В какви срокове?
Пълно участие на държавите членки в системата за свързване на регистрите по несъстоятелност, което се изисква съгласно Регламент (ЕС) 2015/848	Държавите членки	30 юни 2021 г.
Обновяване на системата BRIS с цел подкрепа за новите функционалности, които се изискват съгласно Директива (ЕС) 2019/1151	Комисията/Държавите членки	Първи набор от промени: 1 август 2021 г. Втори набор от промени: 1 август 2023 г.
Обновяване на системата BRIS с цел подкрепа за новите функционалности, които се изискват съгласно Директива (ЕС) 2019/2121	Комисията/Държавите членки	31 януари 2023 г.
Пълно участие на държавите членки в свързването на поземлените регистри	Комисията/Държавите членки	2024 г.
Насърчаване на държавите членки да разработват механизми за видеоконферентна връзка в съответствие с националното право в тясна координация помежду си и, когато е възможно, да използват финансиране от ЕС в това отношение	Държавите членки	първо тримесечие на 2021 г. и след това

⁶⁶ План за действие в областта на европейското електронно правосъдие за периода 2019—2023 г. (ОВ С 96, 13.3.2019 г., стр. 9).

3.5. ИТ инструменти за сигурно трансгранично сътрудничество по граждански, търговски и наказателни дела

Превръщане на системата e-CODEX в златен стандарт за сигурна цифрова комуникация при трансгранични съдебни производства

e-CODEX е основният инструмент за създаване на оперативно съвместима, сигурна и децентрализирана комуникационна мрежа между националните ИТ системи при трансгранични граждански, търговски и наказателни производства⁶⁷. Това е софтуерен пакет, който създава възможност за връзка между националните системи, позволявайки на ползвателите, като например съдебните органи, практикуващите юристи и гражданите, да изпращат и получават документи, правни формуляри, доказателства и друга информация по бърз и безопасен начин. e-CODEX вече се използва в рамките на системата за цифров обмен на електронни доказателства (eEDES) и някои пилотни проекти⁶⁸. Той е предназначен също да укрепи децентрализираната ИТ система, която ще бъде създадена в контекста на новите регламенти за връчване на документи и относно събирането на доказателства.

Понастоящем системата e-CODEX се управлява от консорциум, съставен от държави членки и други организации,⁶⁹. С цел да бъде гарантирана нейната дългосрочна устойчивост, Комисията прие предложение⁷⁰ за възлагане на по-нататъшното ѝ развитие и поддръжка на Агенцията на ЕС за оперативното управление на широкомащабни информационни системи в пространството на свобода, сигурност и правосъдие (eu-LISA)⁷¹. С оглед предвижданото поемане на системата e-CODEX от eu-LISA, считано от 1 юли 2023 г., е важно да има подготвена действаща нормативна уредба, поради това Комисията ще работи в тясно сътрудничество със съзаконодателите във връзка с последващите действия по своето предложение. Освен това предстоящата стратегия на ЕС за киберсигурност ще осигури хоризонтална рамка, придружена от законодателни предложения за по-нататъшно повишаване на сигурността на мрежите и информационните системи.

⁶⁷ Системата e-CODEX е разработена и се поддържа с финансовата подкрепа на ЕС.

⁶⁸ Система e-EDES (за обмен на европейски заповеди за разследване и искания за правна взаимопомощ по наказателни производства); доброволният цифров обмен на искове по европейската заповед за плащане и процедурата за искове с малък материален интерес; Интернет поддръжка (iSupport) (електронна система за деловодство и сигурна комуникация във връзка с трансграничното събиране на задълженията за издръжка).

⁶⁹ Австрия, Белгия, Германия, Гърция, Джърси, Естония, Ирландия, Италия, Испания, Латвия, Литва, Малта, Нидерландия, Норвегия, Обединено кралство, Полша, Португалия, Румъния, Турция, Унгария, Хърватия, Финландия, Франция, Чехия; Съвет на адвокатурите и правните общества в Европа и Съвет на нотариатите в Европейския съюз.

⁷⁰ Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно компютъризираната система за трансгранична комуникация в гражданското и наказателното производство (система e-CODEX) и за изменение на Регламент (ЕС) 2018/1726 (COM(2020) 712).

⁷¹ Регламент (ЕС) 2018/1726 на Европейския парламент и на Съвета от 14 ноември 2018 г. относно Агенцията на Европейския съюз за оперативното управление на широкомащабни информационни системи в пространството на свобода, сигурност и правосъдие (eu-LISA), за изменение на Регламент (ЕО) № 1987/2006 и Решение 2007/533/ПВР на Съвета и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1077/2011 (ОВ L 295, 21.11.2018 г., стр. 99).

Разширяване на обхвата на системата eEDES

Системата за цифров обмен на електронни доказателства (eEDES) е ИТ инструмент, чрез който органите на държавите членки могат сигурно да обменят европейски заповеди за разследване, искания за правна взаимопомощ и свързани доказателства в цифров формат. Понастоящем органите изпращат искания и получават доказателства чрез (бавни) пощенски или електронни средства, които невинаги гарантират необходимото ниво на сигурност. В този контекст и при нарастващата необходимост от бързо осигуряване на електронни доказателства по трансгранични наказателни разследвания държавите членки призоваха за създаването на сигурна платформа⁷². Системата eEDES е предназначена пряко да подобри ефикасността и бързината на съществуващите процедури за сътрудничество, като същевременно гарантира сигурността на обмена и позволява проверка на автентичността и достоверността на предадените документи. Тя е проектирана така, че да бъде оперативно съвместима с националните деловодни системи. Всички държави членки следва бързо да се свържат със системата eEDES с цел генериране на истинска добавена стойност за ЕС.

Системата eEDES следва да бъде допълнително развита. По-специално тя следва да бъде разширена, така че да позволи сигурна комуникация между компетентните органи и съответните доставчици на услуги в рамките на новия регламент относно електронните доказателства⁷³, когато бъде приет, и между органите на държавите членки и съответните агенции в областта на ПБР. В бъдеще техническите компоненти, разработени за системата eEDES, могат да се превърнат в инструменти за многократна употреба при цифровизацията на трансграничните граждански, търговски и наказателни правни актове на ЕС. В тази връзка бъдещият обхват на системата eEDES ще бъде определен в законодателното предложение за цифровизацията на процедурите за съдебно сътрудничество.

Предлагани действия	Кой ги извършва?	В какви срокове?
Подкрепа за държавите членки чрез разработване и разширяване на общи инструменти за цифровизация на трансграничното сътрудничество по граждански, търговски и наказателни дела (въз основа на работата по системата eEDES)	Комисията	2024 г.

⁷² Заключение на Съвета относно повишаване на ефективността на наказателното правосъдие в киберпространството (9 юни 2016 г.);

<https://www.consilium.europa.eu/media/24300/cyberspace-en.pdf>

⁷³ Европейската комисия предложи Регламента относно електронните доказателства през април 2018 г. (COM(2018)225 final 2018/0108 (COD)). На заседанието на Съвета по правосъдие и вътрешни работи на 7 декември 2018 г. Съветът постигна общ подход по регламента. Предложението за регламент е включено в списъка на приоритетните внесени предложения в работната програма на Комисията за 2021 г.

3.6. Цифрово наказателно правосъдие

Модернизацията на цифровите инструменти за съдебно сътрудничество и обмен на информация по наказателни разследвания и производства в рамките на ЕС е от решаващо значение в светлината на променящите се заплахи за сигурността и темповете на технологичните промени. Агенциите и органите в областта на ПБР, като например Европейската прокуратура, Евроюст и Европол, трябва да бъдат подходящо оборудвани, за да изпълняват своята мисия, да сътрудничат помежду си и с органите на държавите членки, както и да осигуряват координация по наказателноправни въпроси.

Следните мерки са установени като най-неотложни в областта на наказателното право:

- Налице е широк консенсус⁷⁴ относно необходимостта от модернизация на деловодната система на Евроюст (CMS). За това трябва да бъде получена финансова поддръжка. Комисията ще се стреми да подкрепя Евроюст в тази дейност чрез програмата „Цифрова Европа“⁷⁵;
- **отбелязването на „наличието/липсата на съвпадение“**⁷⁶ между деловодните системи на Евроюст, Европол и Европейската прокуратура ще гарантира, че те са запознати по всяко време с всички връзки между разследванията или наказателните преследвания, по които работят, в съответствие със своите мандати. Взаимното свързване, което ще позволи на тези организации да установят дали има „съвпадение“ между информацията, която притежават, и информацията от други агенции и органи на ЕС, вече е предвидено в повечето от съответните правни актове за създаване на тези организации — ключовият елемент сега е да се гарантира, че това взаимно свързване работи, както е предвидено в законодателството. Освен това понастоящем няма разпоредби относно връзката между Европейската прокуратура и Европол по отношение на наличието/липсата на съвпадения. Поради това правната рамка за Европол следва да бъде съответно изменена. Комисията ще разгледа това като част от предложението си за укрепване на мандата на Европол, което ще бъде представено през декември 2020 г.

Решението на Съвета относно обмена на информация и сътрудничеството по отношение на **терористични престъпления**⁷⁷ и **Съдебният регистър в областта на борбата с тероризма на Евроюст** се нуждаят от подобрения. Решението на Съвета е един от малкото инструменти, изискващи от държавите членки да споделят с Европол

⁷⁴ След обсъжданията относно концепцията за „цифрово наказателно правосъдие“ на заседанието на Съвета по правосъдие и вътрешни работи през декември 2018 г. Комисията започна да работи по проучване в тясно сътрудничество с Евроюст. В нейния последващ доклад (14 септември 2020 г.) се представя изчерпателен набор от предизвикателства, по-специално засягащи системите за наказателно правосъдие. В съответствие със заключенията Комисията предлага конкретните действия, посочени по-долу.

⁷⁵ COM(2018) 434 final.

⁷⁶ „Наличието/липсата на съвпадение“ е подход, основан на минимални данни, при който информацията и личните данни се разкриват само в ограничена степен. Той позволява на страната, отправила запитването, да провери дали в ИТ системата (системите) на насрещната страна съществува относима информация за дадено физическо лице, друго образувание или случай, без да е необходимо последната да разкрива повече подробности, освен да отговори: „да, съвпадение на данните съществува“ или „не, в нашите регистри липсва съвпадение“.

⁷⁷ Решение 2005/671/ПБР на Съвета от 20 септември 2005 г. относно обмена на информация и сътрудничеството по отношение на терористични престъпления (ОВ L 253, 29.9.2005 г., стр. 22).

и Евроюст информация относно делата в областта на борбата с тероризма, и като такъв е крайъгълен камък в работата на тези агенции за подпомагане на държавите членки в борбата с тероризма. С цел максимално увеличаване на ползите всички участници трябва да се договорят каква информация трябва да се предоставя и на какъв етап от процедурата. В същото време трябва да се осигурят защита на данните и сигурност на данните в съответствие с Директивата в областта на правоприлагането⁷⁸, а Съдебният регистър в областта на борбата с тероризма на Евроюст трябва да бъде сигурно интегриран в съответната правна и техническа рамка. За тази цел Комисията ще представи законодателно предложение за обмен по дела, свързани с цифровия трансграничен тероризъм, и ще установи възможните допълнителни подобрения в рамката за обработка-на данни на Евроюст.

Създаването на съвместен екип за разследване беше широко признато като една от най-ефективните стъпки при провеждането на трансгранично разследване. Съвместните екипи за разследване обединяват разследващите органи и прокуратурите на държавите членки и на държавите извън ЕС, подкрепяни при необходимост от Европол и Евроюст. Тяхната ефикасност би могла допълнително да бъде повишена чрез специална ИТ среда, насочена конкретно към техните нужди. Това би направило сътрудничеството по-лесно и по-бързо, като ще позволи по-ефективното сформирание и работа на съвместните екипи за разследване, например чрез инструменти за комуникация и за съхранение и обмен на документи/доказателства. Комисията възнамерява да представи законодателно предложение за регламент относно платформа за сътрудничество на съвместните екипи за разследване.

Трансграничният цифров обмен следва също да бъде адаптиран, така че да се осигури **обменът на големи файлове**.

Работещите в сферата на правосъдието следва да бъдат в състояние да **идентифицират и свързват случаите**. Необходимо е както правоприлагащите, така и съдебните органи да могат да установят дали дадено лице вече се разследва или преследва по наказателен ред в друга държава членка. Що се отнася до обмена на големи файлове (вж. по-горе), проучването относно трансграничното цифрово наказателно правосъдие предложи централизирани и децентрализирани варианти за справяне с този въпрос въз основа на вече наличните частични решения. Всяко действие в това отношение трябва да се извършва в пълно съответствие с приложимите правила за защита на личните данни.

Предлагани действия	Кой ги извършва?	В какви срокове?
Създаване на нова деловодна система на Евроюст по програмата „Цифрова Европа“	Комисията/Евроюст	първо тримесечие на 2021 г. и след това
Създаване на техническа работна група,	Комисията,	първо

⁷⁸ Директива (ЕС) 2016/680 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 година относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни от компетентните органи за целите на предотвратяването, разследването, разкриването или наказателното преследване на престъпления или изпълнението на наказания и относно свободното движение на такива данни, и за отмяна на Рамково решение 2008/977/ПВР на Съвета (ОВ L 119, 4.5.2016г., стр. 89).

обединяваща Комисията и участниците в областта на ПВР в подкрепа на прилагането на механизми за отбелязване на „наличието/липсата на съвпадение“ между съответните агенции	Евроюст, Европол, Европейската прокуратура, OLAF	тримесечие на 2021 г.
Включване на разпоредба в правната рамка за Европол относно взаимното свързване между Европейската прокуратура и Европол за отбелязване на „наличието/липсата на съвпадение“ (очаква се потвърждение)	Комисията	четвърто тримесечие на 2020 г.
Законодателно предложение за обмена по дела, свързани с цифровия трансграничен тероризъм (вж. работна програма на Комисията за 2021 г.)	Комисията	четвърто тримесечие на 2021 г.
Законодателно предложение за Регламент относно платформа за сътрудничество на съвместните екипи за разследване (вж. работна програма на Комисията за 2021 г.)	Комисията	четвърто тримесечие на 2021 г.
План за споделяне на големи файлове и създаване на механизъм за проверка на трансграничните съдебни дела	Комисията	2021 г.

3.7. „Моето пространство за електронно правосъдие“

В редица държави членки гражданите вече имат електронен достъп до различни услуги, предлагани от съдебната власт и публичните администрации, например предоставяне на заверени копия (от проверка за чисто съдебно минало при кандидатстване за работа, удостоверение за семейно положение, удостоверение за раждане или завещание).

Такива услуги спестяват време, могат да бъдат достъпни отвсякъде⁷⁹ и са на разположение дори в трудни ситуации като пандемията от COVID-19. Физическите лица и предприятията обаче често не са напълно наясно, че съществуват такива услуги. Освен това, въпреки че органите от публичния сектор са задължени да направят своите уебсайтове и съдържание достъпни за хора с увреждания, в действителност много от тези хора все още са изправени пред пречки за тяхното използване. Поради това Комисията счита, че следва да се създаде „Моето пространство за електронно правосъдие“ като вход, съдържащ електронни препратки към наличните национални услуги. Това пространство следва да бъде част от портала за електронно правосъдие и да бъде управлявано в тясно сътрудничество с всички държави членки. Инструментът ще се прилага само за съдебни документи, които лицата или техните законни представители имат право да преглеждат и/или получават. Той не следва да предоставя достъп до всички съдебни документи, отнасящи се до дадено лице, по-специално до свързаните с наказателно производство, при което трябва да се постигне баланс между поверителността на разследването, правото на информация на заподозряното

⁷⁹ При спазване на подходящо ниво на осигуреност, например използване на електронна идентификация и разрешение.

лице/обвиняемия и правото на информация и защита на жертвата на престъплението, и когато има специфични разпоредби съгласно законодателството на ЕС⁸⁰.

Като начало на портала за електронно правосъдие би могъл да бъде публикуван пълен набор от електронни препратки с цел улесняване на достъпа до наличните национални електронни услуги, предоставяни от съдебната власт и от съответните публични администрации. След това би могло да се помисли за по-тясно свързване на инструмента с националните системи, така че физическите лица и предприятията да могат да подават искания и да получават документи пряко от портала за електронно правосъдие. Това би осигурило еднакви потребителски възможности на всички официални езици на ЕС, докато националните системи често биват ограничени до националния език (езици). Целта не е да се заменят съществуващите или бъдещите национални системи.

„Моето пространство за електронно правосъдие“ също така следва да улесни достъпа до правосъдие при трансграничните процедури на ЕС, по-специално по отношение на европейските иски с малък материален интерес⁸¹ и европейските заповеди за плащане⁸². В този контекст то ще предостави на физическите лица, предприятията и техните законни представители точка за достъп на равнището на ЕС, от която те да могат да подават иски по електронен път и да комуникират безпроблемно с националните компетентни органи. Това би могло да помогне за преодоляване на практическите пречки, свързани с лесното използване и бързината на прилагане на съответните инструменти; в момента исковете обикновено се изпращат по пощата, което крие рискове и присъщи закъснения.

Предлагани действия	Кой ги извършва?	В какви срокове?
Създаване на портала за електронно правосъдие на набор от електронни препратки към националните електронни услуги, предоставяни от съдебната власт и от съответните публични администрации	Комисията/Държавите членки	2023 г.
Предоставяне на точка за достъп на равнището на ЕС, която да позволи на физическите лица и предприятията да подават европейски иски с малък материален интерес и европейски заповеди за плащане и да комуникират по електронен път с националните компетентни органи	Комисията/Държавите членки	2024 г.

⁸⁰ Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 г. относно правото на информация в наказателното производство (ОВ L 142, 1.6.2012 г., стр. 1); Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета (ОВ L 315, 14.11.2012 г., стр. 57).

⁸¹ Регламент (ЕО) № 861/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 г. за създаване на европейска процедура за иски с малък материален интерес (ОВ L 199, 31.7.2007 г., стр. 1).

⁸² Регламент (ЕО) № 1896/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 г. за създаване на процедура за европейска заповед за плащане (ОВ L 399, 30.12.2006 г., стр. 1).

3.8. Инструменти за сътрудничество, координация и наблюдение

Състоянието на цифровизацията на правосъдните системи вече редовно се отразява в различни рамки за мониторинг, като например Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието, доклада относно върховенството на закона и европейския семестър. Тъй като допълнително ще бъдат разработени редица ИТ инструменти, ще бъде важно да се осигури и съгласуваност между различните инструменти и да се насърчи тясното сътрудничество с държавите членки на ЕС и агенциите на ЕС в областта на ПВР, както и по-нататъшната координация между държавите членки. Поради това Комисията ще продължи да наблюдава развитието на цифровизацията на правосъдните системи и по-нататъшното сътрудничество чрез нови инициативи и ще осигури редовен преглед.

Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието

Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието вече предоставя сравнителни данни за различни аспекти на цифровизацията на националните правосъдни системи, като наличието и използването на ИКТ. От 2021 г. Комисията има за цел включването на допълнителни данни за цифровизацията в държавите членки. Това следва да даде възможност за по-задълбочено наблюдение на областите на напредък и предизвикателствата.

Споделяне на информация относно националните инициативи в областта на цифровизацията

Комисията ще направи предложения на държавите членки за създаване на специален раздел в портала за електронно правосъдие относно националните инициативи в областта на цифровизацията на правосъдието. Това ще осигури цялостен преглед на проектите, като по този начин ще бъдат предоставяни стимули за сближаване.

Министерски форум в областта на цифровото правосъдие и редовен преглед

Цифровият преход е в ход и включва работа с партньори както на национално равнище, така и на равнището на ЕС. Координираният подход в подкрепа на цифровизацията и продължаването на работата с всички партньори са от ключово значение и е нужен силен политически импулс.

За да се запази динамиката, през 2021 г. Комисията ще организира онлайн министерски форум в областта на цифровото правосъдие с участието на високо равнище на институциите на ЕС и основните заинтересовани страни. В по-дългосрочен план тя ще обмисли допълнителни форми на сътрудничество и координация в областта на цифровизацията на правосъдието, тъй като решенията трябва да работят на практика за всички, до които се отнасят. Въпросите от национално значение и от значение за ЕС, изискващи координация, включват текущи разработки, планирани дейности, възможности за финансиране на национално равнище и на равнището на ЕС и прогнозиране на бъдещите технологии. Редовният обмен ще допринесе за разбирането и споделянето на най-добрите практики и ще даде възможност за наблюдение на предприетите действия, включително предложените в настоящото съобщение.

Предложени действия	Кой ги извършва?	В какви срокове?
Засилване на наблюдението на напредъка в областта на цифровизацията на национално равнище чрез Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието	Комисията	2021 г. и след това
Събиране на информация на портала за електронно правосъдие относно националните инициативи в областта на цифровизацията на правосъдието	Комисията/Държавите членки	първо тримесечие на 2021 г. и след това
Организиране на министерски форум в областта на цифровото правосъдие	Комисията, държавите членки и заинтересованите страни	2021 г.
Редовен преглед на напредъка в областта на цифровизацията на правосъдието	Комисията, държавите членки и заинтересованите страни	от 2021 г. нататък

3.9. Цифровизацията на правосъдието — готови за бъдещето

Цифровите технологии непрекъснато се развиват. Непрекъснато се появяват нови подходи и решения за управление, сигурност и обмен на информация. Това развитие също оказва въздействие върху цифровизацията на правосъдието. Без ясна и актуална представа за посоката, в която се върви, съществува риск инвестициите в системите за цифрово правосъдие да се окажат неефективни и да не постигнат най-доброто съотношение качество/цена. Освен това появата на нови технологии води до необходимостта от постоянна оценка на тяхното въздействие, по-специално по отношение на основните права и защитата на данните, както се вижда от развитието на изкуствения интелект.

Всеки, който работи по цифровизацията на правосъдието, трябва да бъде в крак с развитието на тези технологии. Всички участници следва да имат достъп до редовно актуализирана информация, за да могат да направят оценка от правна, техническа и бюджетна гледна точка, както и от гледна точка на бюджета, преди да вземат каквито и да е решения за инвестиции и гаранции. В допълнение значителният научноизследователски капацитет както на равнището на държавите членки, така и на равнището на ЕС може да бъде използван за проучване на аспекти на технологиите, които са важни за обществото като цяло, но поради по-слабия търговски интерес към тях, остават недоразвити.

Текущите научноизследователски и прогнозни дейности, извършвани от различни образувания, например Съвместния изследователски център на Комисията, биха могли да бъдат по-целенасочени, а дейностите по-добре координирани, така че да се гарантира, че се обръща необходимото внимание на всички аспекти на цифровизацията на правосъдието. Следва да се търсят полезни взаимодействия при работата в областта на иновациите и прогнозирането в контекста на центъра на ЕС за иновации в областта на вътрешната сигурност, който се създава в момента.

Освен това, за да се извлече максимална полза от цифровизацията с оглед на сигурното и ефикасно правосъдие, е необходимо сътрудничество не само на европейско равнище, но и с нашите партньори в международен план, както и при много други политики. Престъпниците също използват предимствата на цифровизацията, било то като извършват престъпления онлайн или като използват цифрови инструменти за извършване на престъпни действия. Те бързо се възползваха от новите възможности, създадени от кризата, свързана с COVID-19. Затова е от първостепенно значение съдебните и правоприлагащите органи на европейско равнище и в рамките на международното сътрудничество да бъдат оборудвани с подходящите инструменти за достъп до съответните електронни доказателства, необходими за ефективно разследване и наказателно преследване на такива престъпления. Пакетът за електронните доказателства⁸³ ще предостави на националните правоприлагащи и съдебни органи европейски заповеди за предоставяне и европейски заповеди за запазване с цел получаване на цифрови доказателства от доставчиците на услуги за наказателни разследвания, независимо от мястото, на което е установен доставчикът или се съхранява информацията. Важно е съзаконодателите бързо да придвижат напред предложенията на Комисията. Освен това трябва да бъдат приключени текущите преговори с нашите международни партньори — както със САЩ, така и в рамките на преговорите по втория допълнителен протокол към Конвенцията от Будапеща на Съвета на Европа за престъпления в кибернетичното пространство.

Предлагани действия	Кой ги извършва?	В какви срокове?
Заедно със Съвместния изследователски център, разработване на програма за наблюдение, анализ и прогнозиране в областта на цифровите технологии, свързани с правосъдието	Комисията/Държавите членки	второ тримесечие на 2021 г.
Създаване на портала за електронно правосъдие на механизъм за редовно докладване, анализ, обратна връзка и обмен на най-добри практики в областта на ИТ, свързани с правосъдието	Комисията/Държавите членки	второ тримесечие на 2021 г.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Въпреки че усилията в ЕС вече доведоха до резултати, данните показват, че са необходими промени с цел използване на пълния потенциал на съвременните цифрови инструменти при пълно зачитане на основните права.

⁸³ Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно европейските заповеди за предоставяне и за запазване на електронни доказателства по наказателноправни въпроси, COM/2018/225 final — 2018/0108 (COD); Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за установяване на хармонизирани правила относно определянето на юридически представители за целите на събирането на доказателства по наказателни производства COM/2018/226 final — 2018/0107 (COD).

Кризата, свързана с COVID-19, разкри предизвикателства и рискове по отношение на ефективното функциониране на правосъдните системи при изключителни обстоятелства и подчерта необходимостта от засилване на устойчивостта на правосъдната система в целия ЕС. От друга страна, тя също така предизвика значителна промяна във връзка с навлизането на цифровите технологии в нашите общества. Въз основа на тази промяна е важно да се даде нов тласък за създаването на всеобхватен подход за цифровизация на правосъдието в ЕС, като се оползотворят всички възможности и същевременно се осигурят подходящи гаранции.